

ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Εμφύλιος και ευθύνες

Στο μυθιστόρημα του Μάκη Καραγιάννη ο λόγος **νικητών** και **ηττημένων** συστεγάζεται σε ένα τοπίο **ολοκληρωτικής σφαγής**

Με το πρώτο του μυθιστόρημα *Το όνειρο του Οδυσσέα* (2011), ο Μάκης Καραγιάννης θα αναθέσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο σ' έναν ήρωα που μεταμορφώνεται από αντικαθεστωτικό φοιτητή την εποχή της χούντας σε διεφθαρμένο πανεπιστημιακό της Ελλάδας του 21ου αιώνα. Με το δεύτερο μυθιστόρημα και τρίτο πεζογραφικό του βιβλίο (προηγήθηκε η συλλογή διηγημάτων *Ο καθρέφτης και το πρίσμα* του 2007), υπό τον τίτλο *Πόλη χωρίς θεούς* (2017), ο Καραγιάννης θα μπει στην καρδιά της κρίσης, ανατέμνοντας όλες τις συνιστώσες της. Με το τωρινό του μυθιστόρημα *Η σκόνη του κόσμου όταν γκρεμίζεται* (εκδ. **Μεταίχμιο**), ο συγγραφέας ολοκληρώνει την τριλογία του διά της αναγωγής σε μια από τις ρίζες του κακού που τρώνε τη μεταπολεμική Ελλάδα: στις τελευταίες ώρες του Εμφυλίου, εν έτει 1949, στη Δυτική Μακεδονία.

Εικάζω αμέσως την ένσταση: πάλι ένα μυθιστόρημα για τον Εμφύλιο; Σύμφωνοι, αλλά ο Εμφύλιος είναι ακόμη ένα τραύμα υπό επεξεργασία – και πιθανόν όχι μόνο για τη γενιά του Καραγιάννη, και τη δική μου, που διασώζει κάποιες εμφυλιοπολεμικές διηγήσεις στην παιδική της μνήμη, αλλά και για τους νεότερους, τουλάχιστον για όσους εξ αυτών θέλουν να μάθουν μέσω της λογοτεχνίας για τις πρόσφατες (ούτε ενενήντα χρόνια) ιστορικές τους ρίζες.

Πατώντας πάνω στη γραμμή της *Καθόδου των εννιά* (1963) του Θανάση Βαλτινού και του *Κιβωτίου* (1975) του Άρη Αλεξάνδρου, πλάνοντας ίσως το νήμα και από την επανεκκίνηση του Παναγιώτη Σ. Χατζημωυσιάδη με το *Χιόνι των Αγράφων* (2021), ο Καραγιάννης ξεδιπλώνει τις τελευταίες ώρες μιας ομάδας του Δημοκρατικού Στρατού, που έχοντας αποκοπεί από το κύριο σώμα της οδηγείται σε βέβαιο θάνατο αφού πρώτα διαμελιστεί εις τα εξ'ων συνετέθη.

Όπως σε όλα τα μυθιστορήματα της τελευταίας πενηκονταετίας για τον Εμφύλιο, η σύρραξη διεκδικεί εδώ μια διπλή αλήθεια, μια συστέγαση του λόγου των νικητών και των ηττημένων. Ο αρχηγός της ξεκομμένης ομάδας, ο δάσκαλος Μάρκος, πεθαίνει από το όπλο του αδελφού του, που υπηρετεί στον Εθνικό Στρατό, ενώ κατά τη διάρκεια της απεγνωσμένης πορείας αποκαλύπτονται όλα τα προβλήματα της κομμουνιστικής πλευράς: αδιάκριτες σφαγές, πολλαπλά πολιτικά λάθη, κομματική καυχησιολογία, αυταρχισμός. Και στην άλλη άκρη, κίβδηλη πατριδολογία και όρεξη αβυσσαλέας συντριβής του αντιπάλου.

Στις αρετές της απέριτης, ιδανικά λιτής αφήγησης του Καραγιάννη προσγράφονται η σχεδόν μαγική λειτουργία της φύσης γύρω από μια διπλά χαλασμένη πολιτική τάξη (ακόμα κι αν οι προσωποποιήσεις των φυσικών στοιχείων υπονομεύουν εξαιτίας της προφάνειάς τους το υποβλητικό κλίμα), τα σύμβολα με τις αγέλες των λύκων, που υποκαθιστούν με την ανατριχιαστική ζωντάνια τους τα ψυχαναλυτικά σύμβολα του Αλεξάνδρου ή την ηθελμημένη περιγραφική ξηρότητα του Βαλτινού, και η ανάδειξη ενός τοπίου μαζικής και ανελέητης σφαγής. Η αγιογραφία (όπως προκύπτει εν κατακλείδι) του Μάρκου (σε αντίφαση με τα προηγηθέντα της μαρτυρικής για τα σώματα και για τις συνειδήσεις πορείας) εξισορροπείται από την απόσταση την οποία κρύβει η αθωότητα του νεαρού αφηγητή, του μοναδικού διασωθέντος. Αναμφιβόλως, ένα μυθιστόρημα με στοχασμό και ουσία.

Ο Μάκης Καραγιάννης ξεδιπλώνει τις τελευταίες ώρες μιας ομάδας του Δημοκρατικού Στρατού που έχοντας αποκοπεί από το κύριο σώμα της οδηγείται σε βέβαιο θάνατο

ΜΑΚΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Η σκόνη του κόσμου όταν γκρεμίζεται
 Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2023, σελ. 264, τιμή 15,50 ευρώ